

Tulevaisuuskuva ”Jatkumo” - VAKAASTI PELTOA KYNTÄEN - TASAISEN KASVUN JA KEHITYKSEN VARSINAIS-SUOMI 2035+

Koulutus ja osaamisen kehittäminen pysyvät hyvällä uralla, mutta polarisaatiota esiintyy yhä kantaväestön ja maahanmuuttajien välillä. Työperäinen maahanmuutto paikkaa työvoimatarvetta jonkin verran. Varsinais-Suomea pyritään saamaan houkuttelevaksi työperäiselle maahanmuutolle, mutta merkittävää laajamittaista läpimurtoa ei tapahdu. Yhteiskunta mahdollistaa tasa-arvoiset koulutusmahdollisuudet ja koulutus perustuu osin edelleen tutkintotavoitteiselle mallille, joskin erilaiset lyhytkoulutukset (esim. mikrotutkinnot) ovat yleistymässä.

Työn tekemisessä paikkariippumattomuus ja etätyömahdollisuudet yleistyvät. Työllisyysaste saadaan pidettyä kohtuullisissa lukemissa. Digitalisaation ja tekoälyn kehityksessä ja hyötykäytössä pysytään mukana (esim. tekniset taidot, tekoälyratkaisut), mutta maakunta ei ole varsinainen edelläkävijä asiassa. Automatisaatio helpottaa työvoimapulaa ja tukee Varsinais-Suomen kehitystä. Lisäksi vuonna 2024 perustettu tekoälykeskus tukee tekoälyn laaja-alaista hyödyntämistä ja luo myös kansainvälistä vetovoimaa. Turun vetovoima (esim. muuttovoitto) on tasaisessa kasvussa ja myös pitovoima kehitty aiemmasta. Alueen työpaikkaomavaraisuus vahvistuu tasaisesti ja laaja-alaisesti, ja kaupungin talous hyötyy asiasta.

Globaali turvallisuustilanne on edelleen haastava ja Itämeri ja Baltia ovat epävakaita alueita. Naton keskeiset toiminnat rantautuvat Varsinais-Suomeen ja tuovat maakuntaan myös työpaikkoja. Aseteollisuuden merkitys jää pysyvästi korkealle tasolle, mikä näkyy myös Varsinais-Suomessa talouskasvuna ja työpaikkojen lisääntymisenä. Ilmaston ja ympäristön kannalta asia on kuitenkin ongelmallinen. Ponnistelu ja kamppailu viheliäisten ongelmien kanssa jatkuu.

Ilmastonmuutokseen reagoidaan ja muutokseen sopeudutaan tässä vaiheessa varsin hyvin - muutosten kanssa on eletty jo pitkään rinnakkain. Maakunnan toimialarakenne on ennallaan eli verraten monipuolinen (meriteollisuus ja lääkekehitys ovat tasaisen vahvoja), mutta uusia aloja ei laajassa mittakaavassa varsinaisesti ilmaannu. Huoltovarmuuteen vastataan monipuolisella elinkeinorakenteella. Maakunnan teollisuus lähestyy hiilineutraaliutta. Vetytalous ja muut vaihtoehtoiset energiamuodot ovat kehittyneet rinnalla. Myös fossiilisia polttoaineita käytetään edelleen kuitenkin varsin paljon. Samanaikaisesti kun maakunta sopeutuu ilmastonmuutokseen, maanviljelys on ajautunut haasteisiin (kuivuus, rajut sateet, tuholaiset, luonnon monimuotoisuuden heikkeneminen), eikä perinteinen ruokaketju enää täysin toimi. Ilmastonmuutos muuttaa alueen lajistoa, mitä on alettu ottaa huomioon esimerkiksi ruokaketjun kehittämisessä, ja myös tähän liittyvä koulutus kehittyy ja muuttuu aktiivisesti. Luonnon monimuotoisuuden heikkenemistä onnistutaan hidastamaan, vaikkakin se edelleen jatkuu.

Ilmastonmuutos lisää matkailijavirtoja Suomeen, mutta Varsinais-Suomi kykenee tätä hyödyntämään vain osittain. Saaristomeren tilaa kyetään parantamaan jossain määrin ja tilan heikkeneminen on miltei pysähtynyt. Saaristo toimii ympäristöalan toimien testialustana. Saaristomatkailua kehitetään kestävästi kehityksen ehdoilla ja periaatteilla, vaarantamatta herkkää saaristoluontoa, ja huomioimalla myös paikallisten asukkaiden näkemykset. Turun 2020-luvun panostukset kulttuuriin, kuten Kulttuurirannan kehittäminen (mm. Fuuga, Kulttuurijokilautta, Historian ja tulevaisuuden museo, Linnanniemi ja Taiteen

talo) ja monipuoliseen tapahtumatarjontaan, tuottavat merkittäviä matkailuvirtoja Turkuun ja seutukuntiin.

Julkinen rahoitus (valtio ja kunnat) supistuu jatkuvasti ja krooninen rahoitusvaje on julkisen sektorin toimijoiden haasteena. Myös EU rahoitus alueelle on tasaista, mutta tarpeisiin nähden riittämätöntä. Rahoitus tukee soveltavaa tutkimusta, mutta ei niinkään koulutusta tai tutkimusta (painotus on tuotekehityksessä). EU on kiinni Ukrainan jälleenrakennuksen alkavassa mittavassa projektissa ja uusien jäsenvaltioiden ja ehdokkaiden liittyvissä prosesseissa. Vanhojen jäsenmaiden rahoitussaanti on supistumassa. Rakennusallalla Ukrainan käynnistytvä jälleenrakennus tuottaa jonkin verran hyötyjä myös Varsinais-Suomeen. SOTE-alalla ikääntynyt väestö tuottaa haasteita, mutta työperäinen maahanmuutto ja digitalisaatio edesauttavat tilanteen hallintaa jonkin verran. Julkisessa terveydenhuollossa kuitenkin edelleen vallitsee krooninen rahoitusvaje ja työvoimapula monin paikoin.

Suuret infrahankkeet etenevät, mutta vain osittain. Turusta pääsee Saloon nopeasti lähijunalla mitä välin kaksiraiteisuus edesauttaa. Turku luopuu raitiotiesuunnitelmistaan ja kehittää joukkoliikennettä esimerkiksi sähköbussien avulla. Vetytalous etenee osittain, mutta läpimurtoa edelleen odotetaan.

SKENAARIO JATKUMO: VAKAASTI PELTOA KYNTÄEN - TASAISEN KASVUN JA KEHITYKSEN VARSINAIS-SUOMI 2035+

ITSE ASIASSA NÄIN SE VOISI MENNÄKIN

Miten kaikki tapahtui?

Kohti 2020-luvun loppua – tasaista ja yllätyksetöntä

Kansainvälinen tilanne ja erityisesti Ukrainan sota osin jäätyy ja saadaan lopulta aikaan hauras aselepo, joka kuitenkin mahdollistaa tilanteen vakiinnuttamisen ja samalla osittaisen sodan pahimpia jälkiä korjaavan jälleenrakennuksen käynnistymään. Tällä on heijastusvaikutuksia myös Varsinais-Suomeen. Kansainvälisiä kriisejä esiintyy eri puolilla mutta merkittävä sotilaallinen eskalaatio vältetään. Suomessa puolustusteollisuus vahvistuu ja silläkin on heijastusvaikutuksia Varsinais-Suomeen. Maailmantalous elpyy 2020-luvun lopulla ja tasainen globaali kasvu vahvistuu sekä ihmisten liikkuvuus helpottuu. *Kehityksen taustalla ovat ennen kaikkea taloudelliset intressit ja myös nopeasti etenevä ilmastonmuutos.*

Nykyinen elinkeinorakenne säilyy ja monipuolistuu tasaisesti kohti 2020 luvun loppua. Rakennusalan notkahduksen korjaa Ukrainan osittainen jälleenrakennus joiltain osin, mutta 2020-luvun alun notkahduksen seurauksena alalta poistuu osaavaa työvoimaa, hidastaen myöhempää kasvua. Alan keskimääräistä parempi palkkataso ja notkahduksen lyhytaikaisuus kuitenkin tukevat työvoiman pysymistä alalla. Meri- ja lääketeollisuuden tuotekehitys tuottaa uudenlaisia tuotteita ja palveluita. Etätyön mahdollisuudet ja digitaaliset palvelut edesauttavat maaseudun ja saariston elinvoiman säilymistä.

NATO-kehitys tukee erityisesti puolustusteollisuuden alihankinnan kasvua ja kehitystä, vaikka alan painopiste on muualla. Varsinais-Suomen kuntien yhteistyötä tiivistetään 2020-luvulla ja tapahtuu edelleen kuntaliitoksia; maantieteellisesti kattava palvelutarjonta varmistetaan. Ilmastonmuutokseen

reagoidaan elvyttävästi ja sopeudutaan tilanteeseen. Ilmaston ääri-ilmiöt yleistyvät, mutta kasvukausi toisaalta pidentyy leutojen talvien myötä.

Senaatti-kiinteistöt ja VR saavat myytyä omaisuuttaan lähivuosina, joten Länsirata Helsinkiin toteutuu. Vuonna 2035 Länsirata kuljettaa työntekijöitä Helsingistä Turkuun ja Turusta Helsinkiin. Myös muut kuljetusyhteydet parantuvat (infra-hankkeet) 2027 mennessä ja elvyttävät maakunnan taloustilannetta. Yksityiset yritykset osallistuvat näihin hankkeisiin kattavasti. Maakunnan ja koko Länsi-Suomen (ml. Länsi-Lapin) logistinen asema vahvistuu 2020-luvun kuluessa läntisen yhteyden ja alan koulutuksen merkityksen korostuessa. Huoltovarmuuskysymykset nousevat keskeiseen asemaan ja erilaiset ulkoisten yhteyksien turvaamistoimet (tietoliikenne ja fyysiset yhteydet).

Toimintaympäristön muuttuminen vaikuttaa maahanmuuttajien vastaanottamisen kulttuuriin, mikä on muuttunut avoimemmaksi läpi toimialojen 2030-luvun kuluessa. Erityisesti lääke- ja meriteollisuus vetävät kansainvälistä henkilöstöä niin työhön Turun seudulle kuin etätyöhön. Lääketeollisuus kasvattaa tasaisesti 2020-luvulla toimintaansa ja 2030-luvulle tultaessa 2020-luvun panostukset (lääkekehityskeskus, tohtoritutkinnot ja post-doc-tutkijat) alkavat tuottaa tuloksia. Saaristoon perustetaan vuonna 2030 erityinen saaristocampus alueen vetovoiman edelleen kehittämiseksi.

Siirtymä 2030-luvulle – monien mahdollisuuksien ihmema

2030-luvulle tultaessa yritysten yleiset valmiudet laajassa mittakaavassa eivät edelleenkään ole optimaaliset kansainvälisten osaajien rekrytoinnissa. Työpaikkakielen vaihto englanniksi on hidasta, mutta kiinnostus palkata maahanmuuttajia on kuitenkin kasvussa. Uudet teknologiset ratkaisut kielenkääntämisen osalta helpottavat asiaa.

SOTE-alalla kyetään 2020-luvun loppuun mennessä saavuttamaan tilanne, jossa säästöistä ja palveluverkon karsimisesta huolimatta peruspalvelutuotantoa ylläpidetään riittävästi. Yksityinen terveydenhuolto kytkeytyy yhä tiiviimmin hyvinvointialueiden toimintaan. Palvelujen saavutettavuus on kuitenkin aiempaa haasteellisempaa, kaikesta huolimatta syntyy palvelukapeikkoja ja verkkopalvelumallit yleistyvät merkittävästi 2030-luvulle tultaessa. Korkeakoulujen Health Campus aktivoituu 2020-luvulla ja hyvinvointiteknologian yhteiskehittäminen on nosteessa.

Aikuiskoulutustuen tilalle tulee vuonna 2024 muita mahdollisuuksia rahoittaa jatkuva oppiminen. Vuorovaikutus oppilaitosten ja yritysten välillä tiivistyy. Teollisuuden tuotteisiin liitetään yhä enemmän palvelujen myyntiä (esim. analyyttikalaitteiden myynnin yhteydessä ylläpito ja koulutuspalvelua). Koulutuksessa panostetaan 2020-luvun loppupuolella palveluinnovaatioiden kehittämiseen. Tekoäly ja automaatio helpottavat osaajavajetta erityisesti 2030-luvulla.

2020-luvun jälkipuolella jatkuvan oppimisen toimintamalli ja yhteistyö oppilaitosten välillä etenee hyvin, samoin kuin kotouttamiseen liittyvät käytännöt (polut) toimivat vähintään tyydyttävästi. Työperäinen maahanmuutto painottuu työntekijätasolle ja vähemmin asiantuntijoihin. Kansainvälisiin rekrytointeihin ollaan pääosin tyytyväisiä. Oppivelvollisuusiän nosto ja valtion panostukset korkeakoulutukseen tuottavat lisää työvoimaa eri toimialoille.

Työvoimapalvelu-uudistus onnistuu teknisesti varsin hyvin ja kuntien palvelutuotanto vakiintuu 2020-luvun loppuun mennessä. Palvelujen saavutettavuus kehittyy mm. automaation ansiosta, mutta työvoiman kohtaantohaasteita on edelleen.

Kulttuurin, matkailun ja elämystuotannon toimiala on kehittynyt (mm. suurhankkeet) 2020-luvun kuluessa ja koti- ja ulkomaanmatkailijoiden määrä on kasvussa. Erityisesti ikääntynyt, varakas väestö kuluttaa 2030-luvulla paljon kulttuuria ja elämystalouden tuotteita. Vapaaehtoistyö ja muu kolmannen sektorin toiminta senioreiden parissa ja tekemänä säilyy nykytasolla (kulttuuri & sote) 2020-luvulla. Matkailu on kasvava toimiala uusien työpaikkojen osalta (uusia työpaikkoja saadaan jopa satojen määrän tuntumassa (korona, ilmasto)). Pandemian myötä vahvistunut monipaikkaisen työn parhaat puolet säilyvät ja lisäksi matkailupuolella kausityövoiman käyttö vakiintuu.

2020-luvun lopulla teknologiateollisuuden ekosysteemi kehittyy suotuisasti, tuoden mukanaan esimerkiksi uusia liiketoiminta-alueita, ja kyseinen kehitys säteilee muualle Suomeen. Taustalla on myös jo vuonna 2024 valmistunut maakunnallinen TKI-tiekartta, joka on edesauttanut osaltaan luomaan toimivaa TKI-toimintaympäristöä.

Valmius ja valppaus reagoida nopeutuu ja varajärjestelmien toiminta varmistetaan erityisesti suhteessa Venäjältä tulevaan häirintään. Varautumista vahvistetaan investoimalla energiaan ja liikenteen kehittämiseen painottamalla puhtaita energiamuotoja.

Kansalaisten varautumisvalmiudet kehittyvät ja resilienssi vahvistuu. Samanaikaisesti ilmastonmuutos etenee nopeasti ja yhteiskunta ja koko talouselämä vahvistaa sopeutumistaan.

Maakunnan teollisuus lähestyy hiilineutraaliutta. Vetytalous ja muut vaihtoehtoiset energiamuodot kehittyvät rinnalla. Myös fossiilisia polttoaineita käytetään edelleen varsin paljon. Samanaikaisesti kun maakunta sopeutuu ilmastonmuutokseen, maanviljelys on ajautunut haasteisiin (kuivuus, rajut sateet, tuholaiset, luonnon monimuotoisuuden heikkeneminen) eikä perinteinen ruokaketju enää täysin toimi. Ilmastonmuutos muuttaa alueen lajistoa, mitä on alettu huomioida esimerkiksi ruokaketjun kehittämisessä ja myös tähän liittyvä koulutus kehittyy ja muuttuu aktiivisesti. Luonnon monimuotoisuuden heikkenemistä onnistutaan hidastamaan, mutta se jatkuu kuitenkin edelleen.

Tultaessa 2030-luvulle poistuma työelämästä, syntyvyyden lasku, ikääntyvien määrän kasvu ja maahanmuuton vähäisyys kasvattavat osaajien tarvetta edelleen. Automaatio ja tekoälypohjaiset ratkaisut tuovat vain osittaista helpotusta. Osatyökykyisten mahdollisuudet työvoimapulan helpottamisessa ja lainsäädännössä huomataan 2020-luvulla, tuoden osittaista helpotusta työvoimapulaan. Yleisesti osaamisen polarisaatio eri väestöryhmien välillä ja erityisesti ikäryhmien välillä kasvaa. Iäkkäämpi väestönosa kärsii teknologian ja erityisesti viestintäteknologian nopeasta kehityksestä.

2030-luvun aikana tekoäly muodostuu yhä itsenäisemmin toimivaksi entiteetiksi ja mm. korjaa itseään ja tämä näkyy yhä laajemmin myös työelämässä ja esimerkiksi teknologiateollisuudessa (koneiden manipulointi ja päivitykset, osaamisvaatimukset). 2030-luvulle tultaessa kyberturvallisuus on kasvanut omaksi toimialakseen, koska tietotekniset järjestelmät ovat jatkuvan uhan ja hyökkäysten kohteena.

Kansalaisten medialukutaito ja politiikan ymmärrys säilyy hyvällä tasolla, vaikka digipuolen kehitys tätä haastaakin. Demokratia toteutuu edelleen varsin hyvin yhteiskunnassa. Luottamus päättäjiin ei merkittävästi horju.

Kansallisella tasolla julkinen talous tasapainottuu hitaasti ja julkisen velan määrän kasvu jatkuu toki hidastuen. Tämä heijastuu myös alueille.

SKENAARIOTIIVISTELMÄ

Kohti 2020-luvun loppua – tasaista ja yllätyksetöntä

- Kansainvälinen tilanne rauhoittuu riittävästi: Ukrainan sota päättyy hauraaseen aselepoon, käynnistäen maailmantalouden elpymisen ja johtaen osittaiseen jälleenrakennukseen, joka heijastuu myös Varsinais-Suomeen
- Maakunnan elinkeinorakenne monipuolistuu ja kehittyy tasaisesti: Rakennusalan notkahdus jää lyhytaikaiseksi ja kompensoituu mm. Ukrainan jälleenrakennustoimilla sekä meri -ja lääketieteellisuuden tuotekehityksellä. Etätyö sekä digitaaliset palvelut vahvistavat työelämän dynamiikkaa ja samalla myös maaseudun ja saariston elinvoimaa
- Maakunnan logistinen asema vahvistuu vaiheittain: Infrastruktuurihankkeet, kuten Länsiratahankkeen eteneminen ensin lähiliikenteen muodossa, ja muut kuljetusyhteyksien parannushankkeet vahvistavat maakunnan taloutta. Yksityinen sektori osallistuu hankkeisiin.
- Logistinen asema: Maakunnan ja koko Länsi-Suomen asema vahvistuu logistisesti 2020-luvun aikana läntisen yhteyden korostuessa heijastuen myös alan koulutukseen. Huoltovarmuuskysymykset nousevat merkittävään rooliin
- NATO-jäsenyys poikii puolustusteollisuuden alihankinnan kasvua, vaikka alan painopiste on muualla Suomessa
- Ilmastonmuutokseen reagoidaan: Elvyttäviä toimia ilmastonmuutoksen varautumiseksi ja ääri-ilmiöihin sopeutumiseksi toteutetaan. Kasvukausi on pidentymässä leutojen talvien myötä
- Kansainvälistä henkilöstöä maltillisesti: Lääke- ja meriteollisuuden tasainen kehitys ja kasvu vetää kansainvälisiä osaajia alueelle myös etätyön muodossa. Saaristoon perustetaan vuonna 2030 saaristocampus erityisesti lääkekehityksen yhteisöä palvelemaan.
- Työperäinen maahanmuutto: Työperäinen maahanmuutto painottuu työntekijätasolle, ja kansainväliset rekrytoinnit ovat pääosin tyydyttäviä
- Yritysvalmiudet kansainväliseen rekrytointiin: 2030-luvulla yritysten valmiudet kansainväliseen rekrytointiin eivät edelleenkään ole optimaaliset positiivisesta kehityksestä huolimatta, mutta suunta on nousujohteinen
- Teknolohiateollisuuden kehitys: 2020-luvulla teknolohiateollisuus kehittyy tasaisesti, tuoden uusia liiketoiminta-alueita heijastuen koko toimintaympäristöön
- SOTE-alan kehitys: Sosiaali- ja terveydenhuollon toiminta keskittyy isompiin yksiköihin ja peruspalvelutaso kyetään ylläpitämään. Yksityinen terveydenhuolto integroituu hyvinvointialueiden toimintaan vaiheittain
- Maakunnan koheesio: Kuntayhteistyö erityisesti Turun seudulla vahvistuu luoden lisää kestävästä kasvun edellytyksiä
- Jatkuva oppiminen ja työvoimapula: 2020-luvun aikana jatkuvan oppimisen malli ja yhteistyö oppilaitosten välillä etenevät parantaen vaiheittain myös osaavan työvoiman saatavuutta
- Oppimisen rahoitusmuutokset: Aikuiskoulutustuen tilalle tulee muita mahdollisuuksia vuonna 2024, ja vuorovaikutus oppilaitosten ja yritysten välillä tiivistyy. Koulutuksessa panostetaan palveluinnovaatioiden kehittämiseen

- Ikääntyvien kasvava väestönosa ja teknologinen kehitys: läkkäämpi väestö kärsii 2020-luvun lopulla yhä enemmän teknologian nopeasta kehityksestä ja samalla ikäryhmien osaamisen polarisaatio kasvaa. Kansalaisten medialukutaito ja demokratian toimintakyky kuitenkin säilyvät toimivina

Siirtymä 2030-luvulle – monien mahdollisuuksien ihmemaa

- SOTE-alan palvelujen digitalisaatio: Palvelujen saavutettavuus muuttuu merkittävästi 2030-luvulle tultaessa verkkopalvelumallien yleistessä (myös palvelukapeikkoja on syntymässä); korkeakoulujen Health Campus-malli ja hyvinvointiteknologioiden yhteiskehittäminen luovat myös uusia mahdollisuuksia
- Hiilineutraalius: Maakunnan teollisuus lähestyy hiilineutraaliutta ja vetytalous ja muut vaihtoehtoiset energiamuodot kehittyvät rinnalla. Myös fossiilisia polttoaineita käytetään edelleen kuitenkin varsin paljon.
- Ilmastonmuutos: Maanviljelys on ajautunut haasteisiin (kuivuus, rajut sateet, tuholaiset, luonnon monimuotoisuuden heikkeneminen) eikä perinteinen ruokaketju enää täysin toimi. Ilmastonmuutos muuttaa alueen lajistoa, mitä on alettu ottamaan huomioon esimerkiksi ruokaketjun kehittämisessä ja myös tähän liittyvä koulutus kehittyy ja muuttuu aktiivisesti.
- Työllisyys ja kuntapalvelut: Työllisyydenhoitoalueudistus onnistuu ja palvelujen saatavuus jopa paranee osin automaation myötä, työnvälitystoiminnan paranemisesta huolimatta kohtaantohaasteita on edelleen
- Kulttuuri, matkailu ja elämykset: Kulttuurin, matkailun ja elämystuotannon toimiala kasvaa suurhankkeiden myötä 2030-luvulle tultaessa. Yleisö, eritoten kasvava ikääntyneiden väestö, kuluttaa enemmän näitä palveluja. Luovien alojen ja kulttuurin merkitys ymmärretään alueellisena veto- ja pitovoimatekijänä, ja sen kasvu on tasaista mutta maltillista
- Teknologiateollisuus: Teknologiateollisuuden ekosysteemi kehittyy suotuisasti 2020-luvun lopulla ja 2030-luvun alussa tuoden mukaan uusia liiketoiminta-alueita heijastuen myönteisesti toimintaympäristöön laajasti. Vuonna 2024 valmistunut TKI-tiekartta on osaltaan luonut teknologiateollisuuden toimintaa tukevan toimintaympäristön
- Työelämän tulevaisuuden haasteet: Osajien tarve kasvaa edelleen 2030-luvulla poistuman, syntyvyyden laskun ja maahanmuuton suhteellisen vähäisyyden takia
- Tekoäly: Tekoälyn ja kyberturvallisuuden rooli korostuu merkittävästi jo 2020-luvun puolivälistä alkaen. Tekoäly on 2030-luvulla korvaamassa merkittävän määrän erilaisia rutiinitehtäviä ja osin vaativia suunnittelupuolen tehtäviäkin
- Medialukutaito ja demokratia: Kansalaisten medialukutaito säilyy 2030-luvullakin pääosin hyvänä, vaikka digitaalinen kehitys asettaa haasteita. Kansalaisyhteiskunta ja demokratia toimivat edelleen varsin hyvin
- Julkisen talouden tasapainottuminen: Kansallisella tasolla julkinen talous tasapainottuu hitaasti ja julkisen velan kasvu hidastuu 2020-luvun loppua kohden. Budjettikurin vuoksi kansallinen liikkumavara erilaisissa kehitystoimissa on rajallinen